

Savo-Karjala.

N:o 134. – 24.11.1893

Kirje Amerikasta.

(Savo-Karjalalle.)

New-York 6 p. marrask.

New-Yorkin kaupunki. – Suomalaiset täällä ja muualla Amerikassa. – Huonot ajat ja Sherman laki

New-York, suomalaisten ja melkein kaikkien muidenkin siirtolaisten maalle nousupaikka, tekee omituisen vaikutuksen ensikertalaistulijaan. Se heti paikalla osoittaa, että ollaan suuressa, uudessa maailmassa, uusien olojen ja uusien vaikutinten keskellä. Suunnattoman suuri vapauden patsas, jonka wertaista muistomerkkiä ei missään ole, ottaa tulijan vastaan ikään kuin wiitaten: tule tänne; tänne sopii ahdistettu sielu; repäise rikki orjuuden kahleet; täällä saat minun turwissani työskennellä omaksi ja yhteiseksi hyväksi! Kuinka moni suomalainen, kuin muu maalainenkin, käyttää todelliseksi hyväksi tuota suotua wapautta!

New-Yorkin satama on suuremmoinen; sanotaan, ettei komeudessa sille mikään muu kuin Rio Janeiron satama wertoja wedä. Warsin täydessä loistossaan näkee tuon, kun mereltä päin tulee iltapimeällä, jolloin komeat sähköwalot owat sytytettyt. Näky on niin juhlallista, että sitä katsoessa jo suureenkin tottunut hämmästy. Kauempaa alkaa kaupungin kymmenet tuhannet tulet, moniwäriset rannan walot loistaa. Lähemmäksi tullessa näkyy wasemmalla wapauden jumalattaren tulta säteilewä pää ja oikealla Brooklynin, maailman suurimman sillan puolikaari lukemattomien sähkötulien walaisemana. Ja suoraan edessä lepää ja korwiin kuultawasti on New-Yorkin jättiläiskaupunki pitkällä, kapealla Manhattan saarella Hudsonwirran kahden suuhaaran wälissä. Kuta likemmäksi kaupunkia tullaan, sitä wilkkaammaksi käypi laiwaliike. Suuri Atlantinlaiwa kulkee hiljakseen ohitse suikelta wien pikku laiwojen, jotka tuikkiwat, kuin salakat suuremman kalan ympärillä.

Isot, merentakaiset laivat maatuwat kummallekin puolen Hudsonwirran läntistä suuhaaraa. Kullakin linjalla owat omat laiturinsa. Englantilaiset pysähdyttävät laiwansa itäiselle rannalle

Kirje Amerikasta.

(Savo-Karjalalle.)

New-York 6 p. marrask.

New-Yorkin kaupunki. – Suomalaiset täällä ja muualla Amerikassa. – Huonot ajat ja Sherman laki.

New-York, suomalaisten ja melkein kaikkien muidenkin siirtolaisten maalle nousupaikka, tekee omituisen vaikutuksen ensikertalaistulijaan. Se heti paikalla osoittaa, että ollaan suuressa, uudessa maailmassa, uusien olojen ja uusien vaikutinten keskellä. Suunnattoman suuri vapauden patsas, jonka wertaista muistomerkkiä ei missään ole, ottaa tulijan vastaan ikään kuin wiitaten: tule tänne; tänne sopii ahdistettu sielu; repäise rikki orjuuden kahleet; täällä saat minun turwissani työskennellä omaksi ja yhteiseksi hyväksi! Kuinka moni suomalainen, kuin muu maalainenkin, käyttää todelliseksi hyväksi tuota suotua wapautta!

New-Yorkin satama on suuremmoinen; sanotaan, ettei komeudessa sille mikään muu kuin Rio Janeiron satama wertoja wedä. Warsin täydessä loistossaan näkee tuon, kun mereltä päin tulee iltapimeällä, jolloin komeat sähköwalot owat sytytettyt. Näky on niin juhlallista, että

New-Yorkin kaupungin puolelle, saksalaiset taas läntiselle rannalle Hobokenin pieneen, 45,000 asukasta käsittävään esikaupunkiin. New-Jerseyyn suurempi esikaupunki jääpi jo sywälle aiwan Hudsonin suun läntisimmälle rannalle.

Satamassa on kohteliaita tullimiehiä, jotka kajuuttamatkustajien tawarat jättävät melkein wähälle tarkastelulle. Siirtolaiset s.o. wälkansimatkustajat wiettiin ennen erityisellä laiwalla New-Yorkin kaupungin eteläisimmässä päässä, Battery-puiston luona olewaam Castlegardeniin, jossa toimitettiin tullitarkastelu sekä keskustelu siitä, tokko otetaan siirtolainen maihin tahi ei – huonowoimaisia, raajarikkoja ja sellaisia, joilla on wakituinen, julkisen tai salaisen kontrahdin kautta hankittu paikka tiedossa, ei oteta vastaan,

waan lähetetään takaisin Eurooppaan. Tuo viimeinen määräys on tehty Amerikan oman työväen warmistamiseksi. (Joka laiwassa kuuluu palautettawan keskimäärin noin 15 siirtolaista yhtiön kustannuksella.) Nykyään ei tuota wanhaa Castlegardenia käytetä, kun sinne pääsi ruunaria ja kaikenlaisia weijareita nylkemään outoa siirtolaista. Nyt wiedään siirtolaiset lähellä olewaan Ellis-saareen, missä samat tarkastukset toimitetaan. Sinne ei pääse siirtolaisia vastaanottamaan kuin määrättyt henkilöt. Kun on kaikki tarkastukset toimitettuina, päätetään siirtolainen wapaasti liikkumaan, sanomalla: "all right!".

Sitten sitä ollaan wapaassa maassa – ja wieraassa suunnattoman suuressa kaupungissa. Ei kumminkaan wiivy kaukaa, ennen kuin muukalainen tottuu tähän kaupunkiin. Kaupunkilaisten kiire tarttuu siirtolaiseenkin, ja niin sitä kulkee yhdessä mylläkässä.

Ei liene maailmassa mitään kaupunkia, joka olisi niin waihtelewa ja jossa olisi niin paljon opittawaa, kuin New-Yorkissa. Kaupungissa on yli 1,600,000 asukasta. Se on siis suuruudeltaan kolmas maailman kaupungeista. Mutta jos New-Yorkiin luetaan Brooklyn, Hoboken, New-Jersey, Newark y.m. etukaupungit, jotka todella asutuksen puolesta owat yhtä kaupunkia, niin nousee New-Yorkin asukasluku kolmeen miljoonaan, ja siis on se jättänyt Pariisin jälelle asukasluwussa ja kilpailee Lontoon kanssa. Nyt on täällä wireillä kysymys Brooklynin muodollisestikin ottamisesta New-Yorkin yhteyteen.

Tuskin lienee mitään maailman kansallisuutta, joka ei olisi täällä edustettuna. Erittäin usein tapaa mustia naamoja, toisinaan niin paljon, että luulisi olewansa Afrikassa. Kierosilmäiset kiinalaiset pitkine hihoineen ja pyhine palmikkoineen owat osanneet tiensä tännekin. Hywin usein tapaa niitä wäärillä säärillään längittäwän katuja pitkin. Saksalaiset owat eurooppalaisista lukuisammin edustetut. Englantilaisista ei woi sanoa, kuinka paljon heitä on, sillä he yhteisen kielensä takia hywin wäleen sekoittuwat "jengeihin". Waan saksalaiset esiintywät täällä omalla puolueena ja waikuttawat tehoisasti waalehinkin. Heillä on täällä monta suurta päiwälehteä, joista etewin on "New-Yorker Staats-Zeitung". Tämä on hywästi toimitettu lehti, ehkä paras täkäläisistä lehdistä. Se johtaa suurta saksalaista puoluetta ja sen sanalla on paljon painoa waltiollisessa ja kaupungin hallinnollisessa elämässä. Esimerkiksi huomenna tapahtuwissa

kaupunginwirkamiesten waaleissa luullaan sen monessa äänestyksessä pääsewän voitolle Tammanyn kuuluisaa puoluetta vastaan.

Ranskalaisia ja itaalialaisia sekä espanialaisia löytyy täällä myös paljon, waikka heillä ei ole mitään tarkemmin järjestettyä kansallista puoluejärjestelmää, eikä etewämpää äänenkannattajaa. Skandinaawilaisetkin owat lukuisasti edustettuina. Ruotsalaisia arwellaan olewan noin 50,000 ja tanskalaisia ja norjalaisia lienee yhtä paljon, ell'ei enemminkin.

Tietysti tuolla waihtelewalla kansajoukolla löytyy omat eri pyrintönsäkin, mutta pääpyrintönä woipi sanoa kaikilla olewan kullankäytön hankkimisen. Rahaa, Rahaa! – se on yleisenä tarkoituksena täällä Amerikassa, eikä suinkaan vähemmän sen emäkaupungissa. Rahaa, sitä koettawat kaikki hankkia monella eri tawalla, mikä rehelliisesti, mikä wääryydellä. Mutta wääryys ei tahdo menestyä täälläkään – woisipa sanoa sen täällä Amerikassa olewan vielä kowemman kurin alla kuin siellä Euroopassa. Lait täällä kyllä owat wapaat, waan ankarat kaikkea petollisuutta vastaan. Rakennuksia löytyy täällä hywin suuria – ei kuitenkaan niin monikerroksisia, kuin Chicagosta. Enimmät rakennukset kaupungin pääpaikoilla owat 10–5 kerrosisia, waikka kyllä löytyy muutamia korkeampiakin. Kaikkein komeimmat rakennukset owat täkäläisten suurten sanomalehtien talot. Tämä todistaa sanomalehtien suurta menekkiä ja tuotteliaisuutta. "The World" in, täällä enimmäen lewinneen lehden, oma rakennus pidetään kaikkein uhkeimpana. Oikein täytyy ihmetellä, mitenkä yksi ainoa sanomalehti on jaksanut wajaassa kymmenessä wuodessa ansaita sellaisen talon. Ja sitä paitsi tuottaa sama lehti omistajalleen, eräälle juutalaiselle, puolentoista miljoonaa dollaria wuodessa. Mutta lehteä painetaan joka päiwä aamusin ja illalla 500,000 kappaletta! Johan sitä tuollaisella menekkimäärällä woipi tehdä suuria taloja sekä sellaisia itsenäisiä uhrauksia, kuin toinen täällä ilmestywä lehti "New-York Herald" on tehnyt, että on lähettänyt omalla kustannuksellansa Stanleyn retkikunnan tutkimusmatkalle Sisä-Afrikkaan ja tutkijakunnan pohjoisnawalle.

Liikeneuwot owat täällä New-Yorkissa erinomaiset. Waikka tämä on hywin laaja-alainen kaupunki, käwellään täällä kumminkin hywin wähän. Wähänkin pitempi liike tapahtuu joko ilmarautatiellä, kaapeli- tahi raitiotiellä. Issikoita on hywin wähän, ne erinomaisen komea-ajopelisiä ja hywin

kalliita. Niillä ajellee waan rikkaat, sellaiset, joilla ei ole omia hewosia. Tawallinen liike tapahtuu noilla ennen mainitsemilla kulkuteillä.

Ilmarautateitä on itse täällä New-Yorkissa neljä eri linjaa, jotka kulkewat rinnakkain lyhyillä wälimatkoilla pitkin pitkää waan kapeaa kaupunkia. Tunnin kestää ajaa päästä päähän kaupunkia. Ne kulkewat katujen päällä ja patjaille rakennettuja kiskoja myöten. Mitään huoneiden päällä kulkewia rautateitä ei täällä ole. Weturit owat pienempiä, kuin tawallisilla rautateillä, waan waunut pitempiä ja tilawampia kuin Suomessa. Liike on niillä erinomaisen suuri. Joka päiwä kuuluwat yksistään nämä ilmarautatiet kuljettawan puolen miljoonaa ihmistä. Junia tulee edestakaisin melkein joka minuutti. Ja aina owat waunut pakaten täynnä ihmisiä. Yötkin läpeensä owat ne liikkeessä, waikka tietysti harwempaan. Hinnat on näillä niinkuin raitio- ja kaapeliteilläkin 25 penniä Suomen rahassa – ajopa sitten pitemmän tai lyhemmän matkan.

Kaapelitie kulkee waan pitkää ”Brodway”-nimistä pääkatua pitkin. Erittäin mukawa on kulkea tällä hywästi rakenetulla tiellä. Waunuja ei niissä kuljeta sähkö eikä hewoset, waan maan alla kulkewa, alituisessa liikkeessä olewa lanka, kaapeli, johon waunun ohjaaja kiinnittää erityiset hakaset. Omnibusset owat hewosten wetämiä ja niitä kulkee melkein joka kadulla niinhywin pitkin kuin poikki kaupunkia.

Olen nyt kertonut muutamia huomattawuuksia New-Yorkin kaupungista. Tietysti on kertomus hywin wajawainen, waan tila ei laajempaa salli. Tällaista suurta edistuksen kaupunkia ei muutamilla sanoilla selitetä.

Tällaisessa maailman kaupungissa on tietysti suomalaisiakin. Monet siirtolaiset Amerikkaan päästyään owat woineet majautua itse maatumispaikkaan. Hywin asuwat suomalaiset hajalla. Niitä asuu enimmäen Brooklynissä ja siten New-Yorkissa, Harlemissa, Hobokenissa y.m.esikaupungeissa sekä saarilla. Tarkkaa lukua ei niistä woi milloinkaan tietää, kun ei niillä ole minkäänlaista yhteyttä, johon kaikki kuuluisi. Useimmat suomalaiset eiwät kuulu mihinkään kirkkoon, eikä läheskään kaikki mihinkään yhdistykseen. Monet Suomen ruotsalaiset owat sitä paitsi liittyneet ruotsinmaalaisiin kirkkokuntiin ja siten sanoutuneet kokonaan irti suomalaisien parista. Arwion mukaan luullaan täällä olewan suomalaisia noin parin tuhannen paikoille.

Suomen merimieslähetyksen toimittama me-

rimieskirkko ja pappi (nykyään W.K.Durchman) tyydyttää woimiensa mukaan suomalaisten hengellisiä tarpeita, mutta, niin kuin sanottu, eiwät suomalaiset läheskään kaikki kuulu tähän, waikka se kirkko olisi awonainen maissakin asuville, eikä ainoastaan merimiehille. Brooklynin suomalaiset owat joku wuosi sitten liittyneet omaksi seurakunnaksi, mutta eiwät ole wielä omaa pappia jaksaneet hankkia, eiwätkä arwattawasti pitkään aikaan woikaan, waikka owatkin olleet wähän sellaisen hommassa. Muutamat heikäläisistä toiwowat, että jos löytyisi Suomen nuorista papeista joku rohkea hengen innostama, joka antautuisi lähtemään tänne ja perustaisi oman seurakunnan sekä alussa tyytyisi siihen palkkaan, minkä seurakuntalaiset kulloinkin woisiwat maksaa. Mutta tokkopa brooklynilaiset sellaista itsensä uhraajaa saawat! Sen wuoksi on neuwottu heitä ainakin nyt wielä liittymään merimieskirkkoon niin kuin ainoaan jo paikalla olewaan suomalaiseen kirkolliseen laitokseen. Mielellään he monetkin näyttäwät taipuwan siihen tuumaan ja rupeawat kannattamaan merimieskirkkoa, joka aikoo laajentaa toimialaansa hankkimalla apulaisen, joka on hywin tarpeen töiden yhä lisääntyessä.

Rientoja muitakin löytyy täkäisillä suomalaisilla, waikka hajanaisuus ja osaksi myös itsekkäät tuumat hajoittawat niiden toimia ja kehitystä. Täällä löytyy raittiusseura ”Armonlähde”, johon kuuluu noin 40 henkeä, ja työwäenyhdistys ”Imatra”, joka on ehkä wäkilukuisempi. Löytyy wielä muitakin seuroja, waan ne owat wähemmästä arwosta ja ehkä eiwät aina tarkoitukseltaankaan erittäin jalostuttawia. Nämä kaksi ensinmainittua owat pitäneet iltamia ja arpajaisia, joihin on koetettu hankkia henkistä ohjelmaa, waikka on wähemmässä määrässä saatu. ”Imatran” iltamissa on sitäpaitsi tanssittu ja siksi owat ne olleet enemmän käytyjä.

Ikäwä asia täkäläisille niinkuin muillekin Amerikan suomalaisille on se, että niiltä puuttuu suurempaa yhteyttä ja että niiden pitää aineellisen toimentulonsa takia asua erillään toisistaan monestikin ihka ummikkojen englantilaisten parissa. Täällä unehuttawat he, eli ainakin heidän lapsensa, kokonaan äidinkielensä sekä amerikkalaistuwat. Niin on täällä esimerkkiä, että jo wiidessä wuodessa on täysiikäisestä suomalaisesta tullut puhdas, melkein ummikko englantilainen. Tuo on sitä mahdollisempi, kun eiwät suomalaiset ymmärrä oman kielensä arwoa, waan päinwastoin rupeawat halweksimaan sitä

ja pelkäävät sanoa itseään suomalaisiksi. Niin koettavat monet ymmärtämättömät suomalaiset walehdella olewansa ruotsalaisia, ”kun eiwät” muka ”täällä ihmiset tunne Suomea ollenkaan”.

Huonot owat nyt ajat Amerikassa. Monet suomalaisetkaan eiwät saa työtä millään ilweellä. On täällä New-Yorkissa suomalaisia, jotka owat useita wiikkoja saaneet maata paljaan taiwaan alla sekä elää milloin pelastusarmeijan milloin muiden wähillä armopaloilla. Kuukausmääriä owat olleet työttä, eiwätkä tiedä, milloin saawat. Nyt olisi tarpeen monellakin säästöwarat, waan harwalla niitä on. Useammilta owat ne menneet kädestä pitäen niin että on ehkä waan jonkin kerran saanut Suomeen lähetetyksi. Nyt ei ole lähetyk-

sistä paljon puhetta. Hywä kun oma henki elää!

Shermanlaki, tuo, jota pidetään syynä näihin huonoihin aikoihin, on nyt wiime wiikolla Yhdyswaltain kongressissa kumottu. Presidentti Cleweland monien puuhiensa kautta on wihdoin niin pitkälle päässyt. Liike on jo wilkastunut ja arwattawasti wähitellen tulee entiselleen. Arwewat kumminkin noin yhdeksän kuukautta kuluan, ennen kuin päästään niin pitkälle. Eikähän sitä woi tietää, miten kauan rahamiehet saawat ajan huonona pysymään. Heidän käsissäänhän on walta ja he kyllä keinotteluillaan tietäwät käyttää aikaa hywäkseen – elleiwät olekin itse syynä huonoon aikaan, waikka koettawat muita syitä saada.

Tekstin puhtaaksikirjoitus ja taitto:

Siirtolaisuusinstituutti

<http://www.migrationinstitute.fi>

Alkuperäistekstit haettavissa

Historiallisesta sanomalehtikirjastosta osoitteessa:

<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti>

Yksittäisen lehden numero löytyy helpoimmin sivuston **selailu**-toiminnon kautta.

Kansalliskirjaston DIGITOIDUT AINEISTOT

Suomeksi | På svenska | In English

Etusivu

Sanomalehdet

Pienpainatteen

Aikakauslehdet

Muut tietokannat ja verkkoaineistot

HISTORIAALLINEN SANOMALEHTIKIRJASTO

Pääsivu

Selailu

Haku

Tarkennettu haku

Artikkelihakemisto

Palaute

Tervetuloa tutustumaan Suomen historiaan ja menneeseen aikaan vanhojen sanomalehtien kautta!

för Helsingfors och L